

A Pokol száműzése

(Gondolatok egy Bergmann filmről)

A pokol, a többiek -- írja Jean-Paul Sartre.

A pokol mi magunk vagyunk, mondja Bergmann.

Miféle mélységes szakadéknak kell bennünk rejlenie, hogy a poklot is magunkban hordozhassuk?

Unamuno meséje a szakadékról. Mindenkit magába fogad, de vissza nem ereszt. A holtakat kivéti magából. Csak az élőknek kapu. Az egyetlen visszatérő egy vak aggastyán, nem beszél az emberek nyelvét. A szakadék titka kimondatlan marad. Mi a szakadék titka? Nem allegória, nem szimbólum. A szakadék valóság. A kimondatlan. A transzcendens. A halál. Mindannyiunkban adott szakadék, mindannyian elkaphatjuk a mélységből felszálló titokzatos ének egy-egy foszlányát énünknek annak a dimenziójából, ahol a bennünk eltemetett Isten siratja mulandóságát.

A sirató ének kántálás. Monoton és fűlsértő. A transzcendens megidézése. Azokból az időkben, amikor a bennünk lakó Istenről még mindenki tudott. Mielőtt a poklot száműztük volna magunkból. Innen a szenvedés. Innen minden szenvedély. A suttogások és sikolyok.

Anna suttogása: halottért mondott ima. Karin suttogása: válasz a szakadékból felcsendülő sirató éneke (Hallod ezt? Anna, hallod ezt?). Maria suttogása: szerelmes szenvedély. Karin sikolya szeretetre áhító szenvedély, gyűlölet. Maria sikolya: haláliszony. Agnes sikolya: szenvedés. Küzdelem a szakadék torkában. (Hát nem tudtok rajtam segíteni?) Néma iszonyat és görcsös zokogás. Anna nem sikolt. Suttogása ima, vigasz, fenyegetés. (Nem hallják? Valaki sír!) Meg sem próbálja kimondani a kimondhatatlant. Anna a cselekvő. ölébe veszi a halottat. Meztelen. Védtelenségében védett. Egyesül a halállal. Ezzel tartja távol magától. Anna maga a természet. Születés és halál az ő ölébe tér meg. Tudása valamiféle őstudás. ősztönös és néma.

Karin és Maria a modern generáció. Sikolyuk a szilánkokra hasadó üveg zaja. Létük törekeny üvegbúrája mögé látni nem hajlandók. A halál számukra gyilkosság. Üveg vagy kés. Az élet szeretetlenség. A megtérést nem ismerik.

(Nekem nem kell feloldozás.) A természet nem létezik. A színtér: a lélek vörössel határolt falai. Maria vörös haja. Karin vörös haja. S a sikoly pillanatában arcukba toluló vér. A vörös a halál színe. Amiről a színek beszélnek, arra a szavak képtelenek. Mégis megpróbálkoznak vele. Minden próbálkozásuk artikulálatlan sikolyba torkollik. Az egyetlen kivétel: Karin és Maria szobájuk előtt. Némán erőlködnek, hangtalanul mozog a szájuk. Arcukon szenvedés. Anna arcán döbbenet. Látja, a szakadék felszakadt. Nem érti a kint. A tudó nem értheti a tudni nem akarók fájdalmát. Agnes a szent. Szeretetlenül is szeret. Hálás gyerek, amikor mosdatják. Révedező mosoly. Bölcs megértés és koravén megérvés az anyával szemben, akinek még halála után is sóvárogja szeretetét. Ragaszkodó szeretet fűzi Annához, második anyjához. A szeretet szavait csak ő tudja kimondani. (Anna, te olyan jó vagy.) A többiek számára a szeretet artikulálhatatlan érintés. Az anyának szakrális, szomorú, néma egyesülés. A nővéreknek disszonáns véres simogatás. Karmolás. Annának ölelés és emlékezés. Agnes halála gyalázat. Zuhanás a szakadékba, kapálózás, üvöltés, iszony. Megérkezése látszólagos megkönnyebbülés. A végre sóhaja helyett szétfeszítő némaság. Mégis egyedül ez a paralízis lehetne gyógyító közege Karin és Maria vakságának. Hogy mégsem válik azzá, mutatja Agnes második halála. Karin gyűlölete és Maria iszonyata. Agnes már régóta meghalt bennük, de a látás képességét csak most veszítik el. Számukra ezentúl néma szakadék.

Chopin, harmónia és fehér. Agnes halála megtérés, Agnes halála igenlés. Így lehet Agnes halála visszatérés. Anna emlékeiben, imáiban. Annán keresztül Agnes emlékezik. Annán keresztül Agnes él. Lágy természeti kép. Az anya is a természetben születik újjá. Karin és Maria halott.

Ivacs Agnes